

לפי שמיימר אמר המאבד בליבו: מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדאי — אלא האי [הרי לא היה עמי שום אדם חוץ מזה שנלוה אליו], אם כן, נקיטנא ליה [אתפסנו לאדם זה], ואמינא ליה: אנת הוא דשקלתיה: [ואומר לו: אתה הוא שנטלת את הסלע!] ואשביענו על כך שבועת היסת (190).

לכן אין המאבד מתיימש מיד כשגילה את דבר האבידה.

ואם כן, כשהגביהה המוצא, נתחייב להשיבה [ואף שלבסוף יתיימש המאבד, הרי הלכה כאבי, שיאוש שלא מדעת — לא הוי כייאוש (191)].

והאי דלא אהדררה לי — משום שבדעתיהו למיגזלה [אלא, מה שאינם מחזירים לי, משום שדעתם לגזול ממני את האבידה]!

לכן מתיימש בעל האבידה ממנה, והרי היא מותרת למוצא.

ואזדא רב נחמן לטעמיה.

כ-ב דאמר רב נחמן: אם אדם ראה סלע שנפל משנים [מבין שני בני אדם] — חייב להחזיר.

מאי טעמא?

משום שההוא דנפל מיניה — לא מיאש (189).

לדקדק מכאן דמשביעין שבועת היסת בטענת קרוב לברי, אע"פ שאינו ברי גמור.

וכך כתב גם הרא"ש, וז"ל: "מיימר אמר: אינש אחרינא לא הוה בהדאי אלא האי, נקיטנא ליה ואמינא ליה את שקלית, ולא מיימש מיניה לעולם, כי ברור לו שזה לקחה, והיום או למחר יתפוס משלו. אף אם ישבע לו, כי הוא טוען עליו ברי, ויכול להשביעו שבועת היסת, אפילו הכי אם יתפוס משלו — לא יחזירו לו, מאחר שברור לו שזה לקחה". ועיין בסמ"ע שכתב שכך הוא הדין, שיכול לתפוס מחמת טענה זו. וכן כתב התומים. אבל הש"ך דחה את דבריו, וכתב שהאובד רק סבור כך, אבל באמת אינו יכול לתפוס. וכן כתב הט"ז.

אמנם הש"ך מביא בשם בעל התרומות, שבאמת על פי דין אין האובד יכול להשביעו, אבל אינו מתיימש, משום שהוא סבור שיוכל להשביעו [ועיין בבאור הגר"א שם, שדחה את דבריו].

191. כך כתב רש"י. אבל הריטב"א כתב, שבאופן כזה גם רבא יודה שלא הוי יאוש, שכיון

189. כתבו התוס', דהיינו דווקא כשראה ששניהם בקשוהו קודם לכן, ולא מצאוהו. ולכן סבור האובד שודאי לקחה חברו כשחיפשו יחד. וכן כתב רבינו ירוחם: "ושראה אותם מבקשים. אבל אם אין בו שתי פרוטות, או שראה שלא ביקשו אחריה, ונטלה אחר ששהה אחר שיוכל למשמש בכיסו, הרי זה שלו". והביאו הש"ך.

ובשו"ע כתב: "ראה אבידה שנפלה משנים או משלשה, צריך להחזיר אפילו אין בו סימן, שאם ראה ממי מהם נפל — יחזיר לו. ואם לא ראה ממי מהם נפל, אם יש בו סימן יכריז ביניהן. ואם אין בו סימן, יהא בידו עד שיבא אליהו". וכתב הש"ך, שמזה שלא הזכיר השו"ע שמדובר שראה אותם מבקשים את האבידה, נראה דסבירא ליה שאין צריך לכך. עיי"ש מה שביאר בזה, ועיין בנתיבות.

190. כך כתב רש"י. ויש מהראשונים שפירשו בכוותו, דאכן יכול להשביעו בטענה זו. ואף שאין משביעין בטענת שמא, מכל מקום, כיון שלא היה שם אחר אלא הוא, הרי זה כטענת ברי. וזה לשון הר"ן בחידושו: "ולפי זה יש

ביה באבידה כדי שוה פרוטה לכל חר וחר מהם.

אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חר וחר, שהאבידה שוה שלש פרוטות — חייב להחזיר.

מאי טעמא?

משום שאימור ששותפי נינהו באבידה זו, ונאמנים הם זה על זה, ואין האחד חושד את חברו שיגנוב ממנו את חלקו. וכשממש המאבד בכיסו ולא מצא — לא נתייאש, משום שאומר הוא בליבו: ודאי אחד מן השותפים מצאה, ולצערני הוא שותק ואינו אומר לי, אבל בודאי שלבסוף יחזיר לי את חלקי⁽¹⁹²⁾. ולכן לא מיאשו מיד כשנודע להם דבר האבידה. אם כן, נמצא שכשבאה האבידה ליד המוצא, לפני יאוש באה לידו, ולכן חייב להחזיר.

אבל אם אין באבידה שיעור שלש פרוטות, אין חייב להחזיר, שהרי ממה נפשך:

אם כל השלשה שותפין בה, אין כאן משום השבת אבידה, שהרי אין שיעור פרוטה להחזיר לכל אחד⁽¹⁹³⁾ (194).

אבל במקרה שראה אבידה שנפלה מבין שלשה בני אדם, אף אם יש בה סימן, אינו חייב להחזיר.

מאי טעמא?

משום שההוא דנפל מיניה — ודאי מיאש. מימר אמר בליבו: מכדי תרי הו בחדאי [הרי שנים היו עמי], אי נקיטנא להאי, לאחד מהם, אמר [יאמר הוא לי]: לא שקלתיה [לא נטלתי את האבידה]. ואי נקיטנא להאי, לשני — אמר גם הוא: לא שקלתיה.

ואם כן, אינו יכול להשביעם שבועת היסת, לפי שאינו יכול לתבוע אף אחד מהם בטענת ודאי, אלא רק בטענת ספק: שמא אתה הוא זה שנטלת. ואין נשבעין על טענת שמא, אלא במקרים מסויימים [השנויים במסכת שבועות].

והיינו מה שאמרנו "ואזדא רב נחמן לטעמיה", שדבריו כאן גבי אבידה שנפלה משלשה, מתאימים לסברתו לעיל גבי מצא בפונדק.

אמר רבא: האי דאמרת שבשלשה בני אדם אינו חייב להחזיר, לא אמרן — אלא דלית

והביא שבתשובת מהרי"ל דיסקין הביא שאלה זו, אם יאוש של השומר מהני, וציין לגמרא זו.

193. הקשה המחנה אפרים, סוף סוף איך יכול המוצא ליטלה לעצמו, הרי האובד סבור שנטלו שותפו לצערו, ולא מחל למוצא! ותירץ, שכיון שנתמעטה אבידה זו ממצות השבה, הרי היא כמונחת בקרקע גם לאחר שהגביהה, ולכן מועיל היאוש שלאחר מכך.

194. מכאן הקשו על המהרי"ט, שכתב לענין

שאינו מתייאש מחמת שהוא סובר שיתבע את חברו, הרי זה כדבר שיש בו סימן, שמודה רבא דלא הוי יאוש.

192. כך פירש רש"י. ותוס' שאנן פירשו, שאכן האובד מתייאש, אבל השותפין האחרים שלא ידעו שנפל ממנו, לא נתייאשו, ולכן זה שראה את הסלע שנפל ומיד הגביהו, באיסורא אתא לידיה!

וכתב הגדולי שמואל, שמדברי התוס' שאנן מוכח, שיאוש של השומר — אינו נחשב יאוש.

מאי טעמא?

משום שאימור שאכן שלשתם שותפי נינהו במציאה, ולאחר מכן חד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה [ואחד מהם מחל על חלקו לחבירו], ואם כן, הרי יש לכל אחד מהשותפין שוה פרוטה. וכיון שכן, שמתחילה היו שלשתם שותפין, הרי הם נאמנים זה על זה, ואינם חושדין זה בזה, ונמצא שבאה האבידה ליד המוצא לפני ייאוש⁽¹⁹⁵⁾.

ואמר רבא: אם ראה אדם סלע שנפלה מאדם, אם נטלה לפני יאוש [שלא שהה מעט זמן כדי שהמאבד ימשמש בכיסו ויגלה את דבר האבידה⁽¹⁹⁶⁾] על מנת לגזולה —

ואם של אחד או שנים מהם היא, ודאי נתייאו בעלי האבידה. שאם של אחד היא, נתייאו ממנה, משום שהוא סבור שאחד מחבריו מצאה. והרי ביקשה כבר מהם כמה פעמים — ולא השיבוה לו.

ואם האבידה של שנים מהם, גם כן ודאי נואשו ממנה, שסבורים שכשיבואו אל השלישי וידרשו ממנו את האבידה, יאמר להם: לא אני לקחתי, אלא אחד מכם גנב מחבירו.

איכא דאמרי, שלא בא רבא לפרש את דברי רב נחמן, אלא לחלוק עליו. וכך אמר רבא: אף על גב דלית ביה אלא שוה שתי פרוטות, כך שאין בה שוה פרוטה לכל אחד מהן — בכל זאת חייב להחזיר.

היאך יתקיים דינו של רב נחמן? וכתב הרשב"א, שאפשר להעמיד את דינו של רב נחמן בשוה פרוטה אחת. שדווקא בשוה שתי פרוטות חייב להחזיר. אבל בשוה פרוטה אחת, אף אם מחל אחד, עדיין אין ש"פ לכל אחד מהם. ולהך לא חיישינן, ששנים מהשותפין מחלו לשלישי.

והראב"ד [בשטמ"ק] תירץ, דהיינו בידוע שאינם שותפין. וכגון שהמתין להם המוצא, וראה שאחד מתאונן על אבידתו בפני חבריו. ואילו רבא מיירי שראה את האחד מתאונן על האבידה שלא בפני חבריו, דבאופן כזה אפשר שהם שותפין, ומתאונן על שלו ושל חבריו.

אמנם הרי"ף כתב דאכן רבא פליג ארב נחמן, וסבירא ליה דאף בשלשה חייב להחזיר, ואף אם אין שוה פרוטה לכל אחד. עיי"ש. ועיין מה שכתב הרא"ש בדעת הרי"ף.

196. כך פירש רש"י. שהוקשה לו, הרי אדם

שבועה, שצריך בה טענת שתי כסף, שאם כל השותפין תובעין כאחת שתי כסף, משביעין אותו, אף שלכל אחד מהם אין שתי כסף. ואם כן, גם כאן נאמר שיש דין השבת אבידה לכל השותפין יחד!

וכתב הברכי יוסף [חומ"מ סימן ו'] בשם מורו, שמה שאמר המהרי"ט, היינו דווקא כשיש תביעה, שהיא מצרפת את כל הממונות להיות כממון אחד. אבל הכא הרי אין תביעה, שהמוצא עצמו בא להחזיר. וכתב שזה דוחק.

והוא עצמו מתרץ על פי מה שביאר הלבוש הטעם שפטור מלהחזיר לשותפין כשאין באבידה שוה פרוטה לכל אחד, דאף שנתקיים בה "ומצאתה", מכל מקום לא נתקיים בה "אשר תאבד", שהרי אין כאן אובד אחד שאיבד פרוטה. ואם כן, הרי זו גזירת הכתוב באבידה, ואין ללמוד ממנה לשאר מקומות. ועיין מה שכתב בזה הפתחי תשובה [סימן צ"ג סק"ד].

195. דקדקו הראשונים, לפי הך איכא דאמרי,

עובר בכולן [בכל חיובי הלאוין והעשין דלהלן]:

משום מה שנאמר: "לא תגזול", שהרי נתכוין לגזלה.

ומשום העשה של "השב תשיבם" שנאמר באבידה, שהרי נטלה שלא על מנת להשיבה.

ומשום הלאו של "לא תוכל להתעלם"

שנאמר באבידה, שהרי הכוונה בלאו היא שלא יתעלם מלהשיבה, וזה הרי נטלה על מנת לגזלה.

ואף על גב דחזרה [שהחזיר המוצא את האבידה] לבעליה **לאחר יאוש** — מתנה בעלמא **הוא דיהיב ליה, ואיסורא דעבר** — **עבר** [האיסור כבר נעשה] (197).

ואם נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה

197. הקשו התוס' והראשונים, למה לא תיקן בהשבתו את הלאו דגזילה, הרי הוא לאו שניתק לעשה! עוד הקשו, למה לא קיים את העשה של השבת אבידה בהשבתו?

וכתבו התוס', דאכן תיקן את לא תגזול והשב תשיבם, והאי דאמרינן "ואיסורא דעבר עבר" — קאי רק על הלאו של "לא תוכל להתעלם". ויש ראשונים שכתבו, דאף "השב תשיבם" לא קיים, ד"השב תשיבם" משמע לאלתר קודם יאוש אם יכול. ועוד, דמשמע ששייב לו את אבידתו, וזו אינה אבידתו, כיון שנתייאש כבר ויצאה מרשותו.

אמנם ברמב"ן כתב: "והכי הוא סברא דגאון ז"ל, דגזילה ואבידה היא זו, ואבידה נקנית ביאוש היכא שלא נטלה, וגזילה אינה נקנית מדאורייתא ביאוש לעולם. ואם תמצי לומר נקנית, דמים מיהא משלם. וזו, כיון שנטלה לגזולה ולא להשיבה, הרי היא כמונחת בקרקע, ונקנית ביאוש מטעם אבידה. דבשלמא היכא שנטלה בתורת אבידה ולא ע"מ לגזולה קודם יאוש, דאי אפשר לקנותה ביאוש מפני שידו כיד הבעלים, ושומר שכר שלהם הוא, הלכך לעולם אינה נקנית ביאוש, הואיל וישנה ברשות הבעלים. אבל בזו ע"מ לגזולה נטלה, הרי היא לבעלים כמונחת בקרקע, ונקנית ביאוש לגמרי, כדין מוצא מציאה לאחר יאוש, ואינו חייב לשלם דמים כלל כדי לקיים והשיב את הגזילה,

עשוי למשמש בכיסו כל שעה, ואם כן, היאך יתכן שנטלה אדם לפני יאוש? ובשטמ"ק הביא שהקשה על זה תלמיד הר"פ בשם מורו, דהא לא משתמיט תלמודא בשום דוכתא לומר דבמעוה לא מתייאש מיד שנפלו מן הבעלים!

עוד דקדקו הראשונים, למה עובר בכולן, הרי בעל שמועה זו הוא רבא, והרי סבירא ליה שיאוש שלא מדעת — הוי יאוש! ויש מן הראשונים שגורסין מחמת קושיא זו "רבה".

והריטב"א תירץ, שמדובר במטבע שיש בה סימן, דבאופן כזה גם רבא מודה דלא הוי יאוש כל זמן שלא שמענו שנתייאש.

עוד הביא, דיש מתרצים שאין המקרה דנן דומה לפלוגתא דאביי ורבא. דהתם מיירי שמצא לפני יאוש, ואין ידוע ממי נפל, ולכן בהתירא אתא לידיה אליבא דרבא. אבל הכא מיירי שראה המוצא ממי נפל, והוי לפני יאוש, ולכן, אף שאין בה סימן, חייב להחזירה משום השבת אבידה, וכיון שנטלה ע"מ לגזולה — עובר בכולן.

וכתבו האחרונים בביאור דבריו, דסבירא ליה שאין היאוש מתיר כמו הפקר, אלא שהוא מגלה שהחפץ אבוד מהבעלים, ולכן סובר רבא, שבדבר שאין בו סימן, שגם בלא גילוי דעת האובד ברור לנו שהוא אבוד ממנו — מותר. אבל אם המוצא יודע ממי אבד, הרי אינו אבוד ממנו, ולכן חייב להחזיר.

לבעליה, ולאחר יאוש — נתכוין לגזולה, עובר רק משום "השב תשיבם"⁽¹⁹⁸⁾.

אבל אינו עובר משום "לא תגזול", שהרי כשהגביהה — נתכוין להחזירה.

שהרי נקנית לו לגמרי ביאוש מטעם אבידה, הלכך אעל פי שהחזירה — עובר בכולן". ותמהו האחרונים על דבריו, דאמנם יכול המוצא לזכות מצד יאוש של אבידה, אף שבא לידו קודם יאוש, וכמו שביאר הרמב"ן, אבל הרי סוף סוף יש כאן גם גזילה, ובא לידו באיסור גזילה, וראוי לומר שלא יקנה ביאוש, מחמת שבא לידו באיסור גזילה, וכמו כל גזלן דעלמא, שאינו קונה ביאוש!

ועיין בקצוה"ח [סימן קכ"ג סק"א] שכתב, דלא מקרי כאן באיסורא אתא לידיה, לפי שהנטילה היא נטילת היתר, ורק דעתו אינה יפה, שחישב לגזול, ואין זה ככל גזילה דעלמא, שהנטילה עצמה היא באיסור [אמנם הקשו עליו באחרונים, למה לא ייחשב גזילה מחמת דעתו?].

עוד תירצו באחרונים, שאין חיובי גזילה חלים על הגזול — אלא כשגזל מרשות הבעלים. אבל כשנטל דבר שאינו נחשב ברשות הבעלים, אינו מתחייב כגולן. וכמו שכתבו קצוה"ח והנתיבות, שהגונב מן הגנב, לא פטרתו תורה רק מכפל, אלא שאין עליו כלל חיובי גניבה. ולכן כאן, שנטל אבידה על מנת לגזולה, כיון שאינה נחשבת ברשות הבעלים, אינו מתחייב עליה בחיובי גזילה. והרי היא כלפיו כאבידה בלבד, הנקנית ביאוש.

והגר"ש שקאפ הקשה עוד על הרמב"ן, נהי דיכול לקנות ביאוש, מכל מקום הרי חל עליו חיוב דמים בשעת הגזילה, וכמו שכל גולן חייב להשיב את החפץ או דמיו, ובמה נפטר מחיוב זה?

וביאר, דסבירא ליה להרמב"ן, דאכן עיקר חיוב הגולן הוא להשיב את הגזילה עצמה. ורק אם אינה בעין או שנסתנית, שאינה כעין מה

שגזל, והרי היא כמי שאינה, חייבה תורה לשלם דמים. לכן לעולם תלוי דין תשלומי דמים — בעיקר חיוב השבה. שאם שייך בגזילה זו חיוב "והשיב", אז חייב גם בדמים. ואם אין חיוב "והשיב", אין גם חיוב דמים. ולהכי בנד"ד, שלאחר יאוש יכול ליטלה לעצמו משום אבידה, ולא שייכת מצות "והשיב", נפטר גם מחיוב דמים.

198. כתב בעל המאור: "והוי יודע, דהא דאמרינן נטלה לפני יאוש ע"מ להחזירה ולאחר יאוש נתכוון לגזולה — עובר משום השב תשיבם, ה"ה בלאו דלא תוכל להתעלם, ומשום השב תשיבם ולמטה קאמר, לאפוקי משום כל תגזול דלא עבר. דיקא נמי דקאמר בסיומא דשמעתא: אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד. מכלל דמציעתא — עובר בעשה ולא תעשה" [ועיין ברמב"ן במלחמות דרחה דיוקן].

והשיג עליו הראב"ד, וז"ל: "אמר אברהם, אין הדעת מורה כך, שהרי לא העלים עיניו, ונטלה ע"מ לקיים מצות השבה וכו', וקרוב אני לומר שאפילו לפני יאוש נתכוון לגזולה, כיון שהכניסה לתוך ביתו ע"מ להחזירה, כבר נפטר מלא תוכל להתעלם, ולא אמר לאחר יאוש — אלא לפטרו מלא תגזול, ולחייבו בהשב תשיבם, אפילו לאחר יאוש".

וכתב ביונת אלם, שלכאור נחלקו במהות איסור "לא תוכל להתעלם". שבעל המאור סובר, שהאיסור הוא להתעלם מלהשיב, ולכן כל זמן שיש בה מצות השבה, יש איסור העלמה אם אינו משיב. ואילו הראב"ד סובר, שהאיסור הוא להתעלם מהאבידה, ולהניחה במצב של אבדון. ולכן כשנטלה ע"מ להשיב, כבר אין כאן איסור

ואף אינו עובר משום "לא תוכל להתעלם", שהרי לא התעלם מהאבידה, אלא הגביהה על מנת להשיבה.

ואם המתין לה לאבידה, ולא נטלה, עד שנתיאשו הבעלים — ואז נטלה, אינו עובר אלא משום "לא תוכל להתעלם" (199) בלבד, שהרי הוא התעלם מהאבידה, ולא נטלה מיד כשראה אותה (200). אבל אינו עובר משום "לא תגזול" ומשום "השב תשיבם", שהרי כבר נתיאשו הבעלים מן האבידה, והרי היא כהפקר.

אמר רבא: האי מאן דחזי [מי שראה] דנפל זוזי מחבריה בי חלתא [בין החולות], ואשכחיה ושקליה [ומצאו ונטלן] — לא

מיחייב לאהדורי ליה.

מאי טעמא?

משום שההוא דנפל מיניה — מיאש הוא [ודאי נתיאש מהאבידה] (201).

ואף על גב דחזייה המוצא את בעל האבידה דאיתיה ארבלא וקא מרבל [שהביא מסוננת, ומסנן בה את החול], בכל זאת אינו חייב להחזיר, משום שאנו אומרים שאכן המאבד נתיאש מאבידתו, אלא שמימר אמר בליבו: כי חיבי דנפול מינאי דידי, הכי נפול מאיניש אחרינא, ומשכחנא מידי [כפי שאבדה ממני אבידה, כך אבדה גם לאדם אחר אבידה, ושמא אמצאנה אני].

העלמה, ונשאהר עליו רק מצות "השב תשיבם". עיי"ש שהביא חקירה זו בשם הגר"ח.

אמנם כתב שם שאין זה מוכרח. שאכן יתכן שלכולי עלמא האיטור הוא להניח את האבידה במצב אבידתה. אלא שבעה"מ סובר שכיון שנתכוין לגולה, חזרה אבידה זו להיות כמונחת בקרקע, ונמצא שהוא מתעלם ממנה ומניחה באבידתה. ואילו הראב"ד סובר, שכיון שנעשה שומר בהגבהתה, ואין דין השמירה נפקע ממנו על ידי רצונו לגזול, אין זה נחשב מתעלם, שהרי לא התעלם ממנה להניחה באבידתה בלא שומר. וכ"כ בדבר אברהם בביאור שיטת הראב"ד.

199. כתב בחי' הרב מאיר שמחה, שמוכח מכאן, שאף בדבר שאין בו סימן, יש חיוב נטילה על המוצא קודם יאוש, אף שהבעלים עומדים להתיאש. שהרי כאן מדובר בדבר שאין בו סימן, כפי שפירשו רש"י ועוד ראשונים. ועיי"ש שתמה על הגרעק"א שכתב שאין באופן כזה

חיוב נטילה.

200. הרמב"ם כתב, שהרואה אבידה ומתעלם הימנה והולך לו, עובר משום לא תוכל להתעלם, ומשום השב תשיבם.

וכתב הר"ן [הובא בנמו"י להלן ל' א], שלשיטתו צריך לבאר, דהאי דאמרינן הכא שעובר רק משום לא תוכל להתעלם, היינו לפי שהמתין לה ולא הניחה באבידתה, ועדיין היה יכול להשיבה ולקיים מצות עשה שבה. וכשנתיאשו הבעלים ממנה, מחמתם נתבטלה ממנו המצוה, ולא מחמתו. והרי זה כאילו נטלה להחזירה, ואמרו הבעלים שאינם רוצים בה, שאע"פ שלא נתקיים עשה שבה, מכל מקום לא נתבטל.

201. בשטמ"ק הביא, שיש שכתבו דהאי דינא הוא אף בדבר שיש בו סימן, כגון זוז צרור, כיון שמחמת החול הרי זה כזוטו של ים, שאבודה

מתניתין:

אם מצא אדם דבר שאין בו סימן (202) בחנות השייכת לאדם אחר — הרי אלו שלו (203). לפי שהבעלים מתייאשין, משום שהרבה בני אדם נכנסים לשם.

ואם מצא בין התיבה ולחונני [החונני יושב לפני התיבה, ונוטל מתוכה את סחורתו, ונותנה לפניו על גביה — ומוכר. וגם את הדמים שמשלמים לו — נותן הוא בתיבה] — הרי המציאה של חנוני. שכיון שכל מה שנופל בין התיבה לחונני — מידי החונני נפל, ודאי של החונני הוא. ואינו מתייאש,

משום שאין בני אדם אחרים נכנסים לחלק זה של החנות, וברור לו שימצא את אבידתו לפני האחרים (204).

[וברישא מדובר שמצא את האבידה בחלק החנות שלפני התיבה, ששם עומדים הלקוחות].

וכן הדין במוצא מעות לפני שולחני [אדם שמחליף מעות]. אם מצאם לפני השולחן שעליו מניחים השולחני והלקוחות את מעותיהם — הרי אלו שלו. שהרי השולחן מפסיק בין השולחני לבין לקוחותיו, ואם היו המטבעות של השולחני, היה להם

ממנו ומכל אדם.

אבל הרמב"ם כתב: "ראה חבירו שנפל ממנו דינר בתוך החול או בתוך העפר, ונתעלם ממנו, הרי זה כנופל לים או לנהר, והרי הוא של מוצאו, שהרי נתייאש ממנו מפני שאין בו סימן".

202. כך כתב רש"י. אמנם יש מהראשונים שפירשו, דמיירי אף בדבר שיש בו סימן, ואפ"ה אין חייב להכריז. תוס' כתבו דמיירי ברוב נכרים, וקיימא לן כרבי שמעון ברוב נכרים. ועיין מה שהקשה עליהם הרשב"א, ומה שביאר הריטב"א בשטמ"ק.

והרא"ש כתב, דהאובד מתייאש משום שהחונני והשולחני דרים שם, וסובר שודאי הם מצאום. וכיון שאמר להם שאבד, ולא השיבו לו, ודאי דעתם לגזול את האבידה — ומתייאש. וכן כתבו עוד ראשונים.

203. כתבו התוס' לעיל [א, ד"ה דשתיך], דהאי שלא קנה בעל החנות את המציאה בקנין חצר, היינו לפי שמעות — דבר קטן הן, ואין סופן לימצא. ואין החצר קונה דבר שיכול להיות שלא

ימצאנו לעולם.

והרא"ש כתב: "וחצירו לא קנתה, דלא סמכא דעתיה, כיון דרבים נכנסים ויוצאים. ואפילו איתיה בחנות, לא מהני עומד בצד חצירו — אלא היכא דמצי לשמרו, ויכול לעכב שלא יטלוהו אחרים. אבל הכא, כיון דלא ידע דאיתיה שם, ורבים מצויין שם, לא קניא ליה חצירו".

והרמב"ם כתב: "ולמה לא תקנה החנות לבעליה, לפי שאינה חצר המשתמרת, ואע"פ שבעליה בתוכה, צריך לומר תקנה לי חנותי כמו שיתבאר". וכתב שם הראב"ד: "יש מי שאומר אפילו אמר תקנה לי רשותי — לא קנה לו, לפי שבאה לו שם המציאה קודם יאוש, וחצירו כידו. ועוד, כי אין היאוש קונה אלא באבידה, אבל זו לא היתה אצלו אבידה, אלא כפקדון ששכחו בעליו" [ועיין במחנה אפרים דיני חצר סימן ח', ובאבן האזל פט"ז מהל' גזילה ואבידה, מה שביארו בדברי הראב"ד].

204. ואם מצא על התיבה עצמה, כתב הרמב"ם [פט"ז מהל' גזילה ואבידה, הלכה ד']: "ואם מצאן על התיבה, ואין צריך לומר מן התיבה ולחוץ, הרי הן של מוצאן".

הם דשולחני, ולא כדברי רבי אלעזר!

אימא סיפא: בין הכסא ולשולחני — של שולחני. משמע, הא אם נמצאו על גבי שולחן — הרי הם שלו, וכדברי רבי אלעזר! **אלא, מזהא, ממשנתנו, ליכא למשמע מינה** [אי אפשר ללמוד דין זה].

ורבי אלעזר, הא, הדין שאמר, **מנא ליה?**

אמר רבא: מתניתין קשיתיה [משנתנו הוקשתה לו]. שאם הדין הוא שמעות שנמצאו על השולחן — של שולחני הן, **מאי אריא דתני** שאם מצא בין הכסא לשולחני — הרי הם של שולחני? ליתני חידוש גדול יותר, שאם מצא על השולחן, אף שגם הלקוחות מניחים שם את מעותיהם — הרי הם של שולחני!

אי נמי, ליתני "מצא בשולחנות", דהיינו בבית השולחני, שאז היה משמע שנמצאו המעות על קרקע הבית, **כדקתני ברישא** גבי חנות: **מצא בחנות** — הרי אלו שלו!

אלא, מזה שלא שנה התנא כך, אלא שנה "מצא לפני שולחני", שמע מינה, שאפילו אם היו מונחים המעות על גבי שולחן — הרי אלו שלו. שלשון "לפני", משמע אף על

להמצא במקום שהוא עומד, בינו לבין השולחן.

אבל אם מצא מעות בין הכסא [הבסיס שעליו מונח לוח השולחן] — ולשולחני, הרי אלו של שולחני. שבכהאי גוונא, ודאי ממנו נפל.

הלוקח פירות מחבירו, או ששילח לו חבירו פירות, ומצא בהן [ביניהם] מעות — הרי אלו שלו. והטעם יבואר בגמרא.

אבל אם היו המעות צרורין, נוטל — ומכריו, משום שבכהאי גוונא יש סימן במעות, או בצורת קשר הצרור, או במנין המעות.

גמרא:

אמר רבי אלעזר: מה ששנינו שהמוצא לפני שולחני — הרי אלו שלו, היינו אפילו אם היו המעות מונחים על גבי שולחן, ולא רק אם נמצאו לפני השולחן. והטעם, לפי שגם הבאין להחליף מניחים שם את מעותיהם, ובעל האבידה מתייאש.

תנן: לפני שולחני — הרי אלו שלו. משמע, הא אם נמצאו המעות על גבי שולחן — הרי

הסוגיא, אלא הרי הוא של חנוני. וטעמא, שדרך הבאין להחליף — ליתן מעותיהן על השולחן. מה שאין כן בחנות, שאין דרך הבאים לקנות ליתן חפציהם על התיבה. וביאר הבי", מה שכתב שאין נראה כן מהסוגיא, היינו מהאי דאמרינן: "ניתני מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות", הרי שלשון מצא בחנות — לא משמע על גבי תיבה. ועייין מה שביאר בדעת הרמב"ם. וע"ע בב"ח ובביאור הגר"א.

אבל יש ראשונים שכתבו, שהרי הן של החנוני, משום שאין דרך הלקוחות להניח מעותיהם על התיבה — אלא לאחר שקיבלו סחורתם מן החנוני. ולכן סתם מעות שנמצאו שם, של חנוני הם. ולא דמי למוצא מעות על השולחן של שולחני, שמבואר בגמרא שהרי הם של מוצאן, משום ששם גם הלקוחות מניחים את מעותיהם.

וזה לשון הטור: "ואינו נראה כן מתוך

השולחן שלפניו.

שנינו במשנתנו: הלוקח פירות מחבירו וכו'.

אמר ריש לקיש משום רבי ינאי: לא שנו שהרי אלו שלו — אלא באדם הלוקח מן התגר [שקנה את הפירות מסוחר, שלוקח פירות מהרבה בני אדם, ומוכרן אחר כך לאחרים], שאין ידוע ממי הגיעו הפירות, ולכן אין הלוקח יודע למי להחזיר את המעות. ובהכרזה אין תועלת, שהרי אין במעות סימן.

אבל בלוקח מבעל הבית — חייב להחזיר לו את המעות, שודאי שלו הן (205).

וכן תני תנא קמיה רב נחמן: לא שנו — אלא בלוקח מן התגר.

אבל בלוקח מבעל הבית — חייב להחזיר.

אמר ליה רב נחמן: וכי בעל הבית בעצמו דשן [דש את התבואה]? הרי פועלים הרבה דשו אותה. וכיון שכן, יתכן שמהם נפלו המעות, ולמה חייב להחזירן לבעל הבית?

אמר ליה: איסמיה [האם אסיר את ברייתא זו מגירסתך]!?

אמר ליה: לא לכך נתכוונתי! אלא, תתרגם מתניתין, שמדובר כגון שדשן על ידי עבדו ושפחתו הכנענים, שבכהאי גוונא ודאי שהמעות של בעל הבית, בין אם נפלו ממנו, ובין אם נפלו מעבדיו הכנענים, שהרי מה שקנה עבד — קנה רבו.

מתניתין:

כתוב במקרא: "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך וגו' וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם".

אף השמלה היתה בכלל כל אלו [בתוך הכלל של "וכן תעשה לכל אבדת אחיך וגו'"], כמבואר בגמרא. ולמה יצאת במקרא מיוחד "וכן תעשה לשמלתו"?

להקיש אליה שאר אבידות, ולומר לך: מה שמלה מיוחדת בדברים אלו, שיש בה סימנין, שהרי בדרך כלל יש בבגדים סימן, וכן יש לה תובעין, שהרי ודאי נעשתה בידי אדם, ולא באה מן ההפקר (206), אף כל דבר

בבא קמא [ס"ו א], למה לי קרא להכי, פשיטא דשל הפקר פטור, דלמי יחזיר?!

ובספר יראים [סימן קס"ח] כתב: "יש לה תובעין, פירוש, דברים שיש לתלות שהיו לו בעלים. אבל אם מצא דברים שיש לומר שלא היו לו בעלים, אפילו הוא ספק, אינו מצוה להשיב וכו'. וטעמא, דומיא דשמלה בעינן". וכתבו האחרונים, שכוונתו ליישב קושית תוס' על רש"י, דאתי קרא לאפוקי דבר שבא מן ההפקר, וספק לנו אם זכה בו אדם ואבד ממנו

205. ולא נתייאש מהן, משום שהוא יודע למי מכר את הפירות, ויכול לתבוע ממנו את המעות. וכתבו הראשונים, שאם הלוקח עצמו תגר, אף בלוקח מבעל הבית, שיודע למי להשיב את המעות, הרי אלו שלו. והטעם, משום שבעל הבית מתייאש, לפי שדרך התגרים לקנות מזה ולמכור לזה, וחושש בעה"ב שבינתיים מכרן כבר התגר לאחר.

206. כך כתב רש"י. והקשו עליו התוס' במסכת